

LA PRESÓ DINS

El 1991 unes circulars de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries creen el codi FIES. Un fitxer per aïllar els presos "problemàtics". Denunciat pel Tribunal Constitucional, aquell codi no escrit ja s'ha cobrat diverses víctimes.

L'any 1988 un nou director arribava a la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, Antoni Asunción, aleshores un jove valor del PSOE. La situació a les presons espanyoles passava per un dels moments més delicats; saturades i antigues, la governabilitat interna era difícil i les revoltes sovintejaven. L'estiu del 1991 els motins van ser notícia quotidiana. El nou director, que arrossegava fama de bon gestor de l'època en què va ser president de la Diputació de València, tenia dues idees bàsiques per solucionar el problema. Contra la saturació, un ambiciós pla de construcció d'onze macropresons; contra la ingovernabilitat, mesures de dispersió dels presos més polèmics, entre ells els que pertanyien a ETA, i noves regles que enduriren la disciplina interna. Així naixia el Fitxer d'Interns d'Espècial Seguiment (FIES).

En nom de l'eficàcia i per evitar una discussió pública, que podria haver estat lenta i polèmica, el FIES no va tenir mai ni el rang

Oficialment, doncs, el FIES, que de fitxer passaria a convertir-se en un autèntic codi intern, no existia, era una ordenança no escrita.

Els integrants del FIES-1 estan aïllats 21 hores cada dia en una cel·la individual, incomunicats i se'ls intervé la correspondència.

de llei ni tan sols el de reglament. L'única prova de la seua aplicació són les circulars internes, enviades des de la direcció general a les direccions de les presons.

Contra els perillousos. El FIES estableix cinc categories diferents entre els presos que han de ser objecte de "tractament especial". El FIES 1, anomenat "Control directe", està dedicat a interns, "conflictius i perillousos", no als qui tenen penes més fortes o han comès delictes més greus, sinó a aquells que, una vegada dins la presó, s'han mostrat més indisiplinats. El FIES 2 va destinat als narcotraficants; el 3, als membres de bandes armades; el 4, als membres de forces de seguretat i als funcionaris de presons (en aquest cas es tracta de protegir-los de la resta de la població reclusa) i el 5, també conegut com "condicions especials", inclou un grup molt hete-

aria a convertir-se en un codi intern, no existia

LA PRESÓ

roge ni que aplega delinqüents internacionals, violadors i insubmisos.

La inclusió dels presos en aquests fitxers, que recullen tota mena d'informacions sobre els reclusos, depenia únicament de la decisió del director de la presó, sense que cap autoritat judicial tinguera control de la situació.

El FIES-1 o Control Directe (CD) agrupa actualment 80 presos dispersos per les presons de tot l'estat, que pateixen una situació d'aïllament especial dins de les mateixes presons. El nombre de presos del FIES-1 ha estat calculat pels col·lectius que formen la Coordinadora de Solidaritat amb Presos/es (CSP) segons les informacions que recullen dels familiars dels detinguts. Requerida per EL TEMPS, la Direcció General d'Institucions Penitenciàries s'ha negat a confirmar o desmentir aquesta dada i ha manifestat que no es pot fer pública. Des que els FIES es crearen el 1991, els interns inclosos en aquest primer grup són bàsicament els protagonistes de motins i els qui han mantingut enfrontaments amb els funcionaris de presons, però res no impedeix

d'incloure qualsevol intern en aquest fitxer per altres raons, ja que la natura del fitxer, en principi, és només administrativa. Els integrants del FIES-1 estan aïllats 21 hores cada dia en una cel·la individual, on se'ls incomunica amb l'exterior i se'ls intervé la correspondència. Segons els testimonis dels presos recollits per la CSP, cada vegada que ixen de la cel·la aquests interns són obligats a des-

pullar-se i fer flexions i són sotmesos a escorcolls integrals. Les eixides al pati es realitzen quan no hi ha cap altre pres en aquest espai. Després de cada visita a un hospital penitenciari o de cada trasllat de presó, una altra de les rutines habituals per a aquests presos, les

inspeccions per raigs-X són obligades, sense tenir en compte els riscos per a la salut i les diferents ordres del jutjat de vigilància de Santander que indiquen que aquesta mena d'exploracions són excepcionals i només es poden fer amb autorització del jutjat de vigilància. La CSP també ha denunciat de forma reiterada que aquesta situació va lligada a maltractaments, suïcidis i morts en estranyes circumstàncies (vegeu requadre de la pàg. 24).

La situació d'indefensió d'un pres del FIES-1 és manifesta. El fet que estiga incomunicat i que la seua correspondència siga intervinguda fa molt difícil que les seues queixes arriben a l'administració de justícia. La incomunicació dels detinguts per qualsevol causa és un dels criteris que l'organització Amnistia Internacional (AI) denuncia com perillosos per a la garantia dels drets humans. Segons AI, la incomunicació crea situacions d'impunitat per a possibles abusos i d'indefensió total per als incomunicats. Tot i això, almenys en tres ocasions el Tri-

No tots els presos són iguals dins la presó. Els FIES van aprofundir les diferències entre els interns i van crear una subclasse encara més estigmatitzada que la resta de reclusos.

bun a l Constitucional (TC) ha admès la sol·licitud d'empara de presos del FIES-1. Ja el 1994 la sala segona del TC va resoldre a favor dels interns José Manuel Martínez Rodríguez i Pedro Vázquez García i va ordenar la fi del tractament penitenciari que patien. Segons el TC, aquest tractament vulnera els drets a la integritat

"Un pres de FIES va ser traslladat unes vint vegades

L'aïllament és la clau del FIES i dels actuals règims especials. Aïllat, el pres és més controlable però també impossible de resocialitzar.

moral, al no sotmetiment a tractes inhumans o degradants i al dret a comunicar i rebre comunicacions lliurement. El més alt tribunal va dictar la mateixa sentència en les altres demandes d'empara que li van arribar i que va resoldre a l'octubre de 1996. Com que aquestes sentències afectaven una circular i no una llei, el TC no invalida automàticament el codi perquè no existeix com a norma legal. Fonts de l'actual Direcció General d'Institucions Penitenciàries consultades per EL TEMPS han al·legat que no tenen constància de l'existència d'aquestes resolucions del TC. Al mateix temps, han reconegut l'existència dels cinc tipus

de FIES però no han volgut dir en quines presons s'apliquen.

L'advocat penalista Pedro Santistevé, que és també membre de l'Asociación de Solidaridad con las Personas Presas de Aragón (ASAPA), manté la tesi que les presons mai no han complert amb la legalitat des que el 1979 es va aprovar la Llei Orgànica General Penitenciària (LOGP). Segons Santistevé, els interns del FIES-1 no entren dins de cap pla de progressió: "L'única alternativa que se'ls planteja és sotmetre's als dictats de la direcció de cada centre penitenciari en què estan i no hi ha un programa de tractament. No se'ls diu 'si vos-tès fan això, progressaran i se'ls aixecaran les mesures d'aïllament'. Ells no poden opinar ni decidir sobre la seua situació".

Pedro Santistevé, advocat: "Em consta que hi ha gent que ha entrat per a quatre anys i ara en té vint de condemna."

Segons l'advocat, molts d'aquests presos són criminalitzats dins de les presons, cosa que demostra la incapacitat dels recintes per reinserir-los: "Caldria veure la trajectòria d'aquests presos, perquè alguns d'ells van ser condemnats per delictes contra la propietat i per no molts anys i dins la presó els seus anys de condemna s'han multiplicat. A mi em consta que hi ha gent que ha entrat per quatre anys i ara té vint anys de condemna". Santistevé també defensa que contra els FIES-1 es practica una estratègia de desubicació en el temps i en l'espai que afecta molt negativament la salut psíquica del reclus. Aquests interns estan

confinats en cel·les on no hi ha llum natural i sovint són traslladats de cel·la i de presó. "Hi havia un pres del FIES —explica l'advocat— que va ser traslladat unes vint vegades en quatre anys".

Els testimonis dels presos que han estat en el règim FIES donen suport a aquestes protestes. Joaquín Àngel Zamoro Duran, intern en la presó de Brians (Baix Llobregat), publica en el darrer número de la revista *Panóptico* (llegiu entrevista al director en la pàgina 26) el seu testimoni: "van convertir un fitxer de seguiment en una modalitat de vida penitenciària emparats per jutges i fiscals i van sotmetre més d'un centenar d'homes al més brutal i criminal dels règims de vida en la presó: vint-i-tres hores de tancament en una cel·la totalment sol i aïllat, gaudint d'una hora de passeig en solitari per un pati tancat i cobert. Hem d'estar emmanillats en tot moment fora de la cel·la; aquestes, les cel·les infrahumanament habilitades, sense espills o, en el millor dels casos, amb planxes d'alumini polides que feien d'espill... Tot el mobiliari existent estava compost de taules i cadires adossades al terra o a la paret. Se'ns permetia com a molt una muda de roba i ens llevaven qualsevol peça o objecte que ens mantinguera vinculats al nostre entorn íntim o familiar (determinades peces de vestir, anells, medalles, fotografies...). Posaren xapes retallades en les finestres, càmeres de circuit tancat en les portes, que eren automàtiques i controlades des de búnquers on s'atrinxeraven els carcellers per a, impunement, convertir les nostres mans en un autèntic malson". Zamorro pregunta: "pot algú imaginar-se sense veure's la cara durant anys en un espill?"

Legalitzar el FIES. La reforma del codi penal ha provocat també una reforma del reglament d'institucions penitenciàries per tal d'adequar-lo a la nova base legal. El nou text, que va ser publicat el 15 de febrer de l'any pas-

ARXIU / RAFA GIL

Asunción. L'ex-ministre d'Interior fou l'instigador directe del FIES.

sat, ha servit per aprofundir en la línia que va començar el FIES i, de fet, ha incorporat de manera indirecta aquest règim, tot i que el FIES com a tal continua existint. El capítol IV està dedicat al "règim tancat". Al igual que en el FIES, la incorporació dels presos a aquest règim vindrà donada per la perillositat o per la "inadaptació als règims ordinari i obert". La decisió d'incloure els presos en aquest règim i la disciplina que incorpore dependrà del consell de direcció. De nou, la direcció de la presó, i sense la intervenció del jutge de vigilància penitenciària, té atribucions per dictar la vida dels interns segons crega convenient, sense cap ordenació que legisle la situació. Les úniques normes generals coincideixen amb les que delimitava el codi FIES: els presos compliran la pena en cel·les individuals i aïllades de la resta d'interns, hauran de sotmetre's a un escorcoll diari que pot incloure, a discreció del cap de serveis, el despullament integral, i serà possible mantenir-los només tres hores al pati, on el màxim nombre d'interns serà de dos.

La situació dels FIES i els règims especials no ha passat desapercebuda. Les sentències del Tribunal Constitucional, que qüestionen la legalitat d'aquest règim, i les denúncies que han aconseguit filtrar alguns presos, han motivat les protestes de col·lectius de familiars, d'associa-

Generalitat de Catalunya

ÚLTIMES NOVETATS INFORMÀTIQUES EN CATALÀ

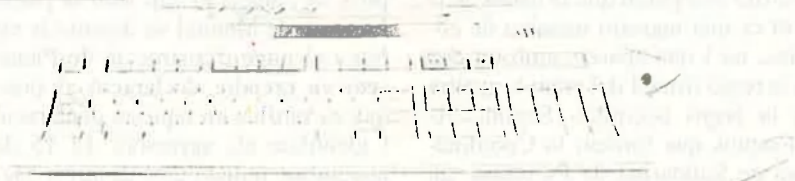
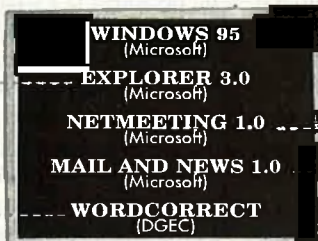
Sistema operatiu per a preinstal·lació

Comunicacions a Internet

Navegador d'Internet

Comunicacions a Internet

Corrector per a Apple

Informació i venda a les botigues d'informàtica, especialment a les adherides a la campanya *Posa't el Català en pantalla.*

Per a més informació: Tel. (93) 482 56 00.

Posa't el català en pantalla

Cinc morts de FIES

En els dos darrers anys, el 1995 i el 1996, cinc persones incloses en el Fitxer d'Interns d'Especial Seguitment (FIES) van morir a les presons de l'estat, segons diverses associacions i col·lectius de familiars de presos.

El 10 d'abril de 1995 tres interns de la presó de Villanubla (Valladolid) van denunciar al ministre de Justícia el suïcidi de dos companys, Ernesto Pérez Barrot i Moisés Cañamán Álvarez, després d'haver rebut un tractament continuat de medicaments psicotròpics i una sobtada aturada d'aquesta medicació. Els presos que signen el comunicat indiquen també que el quadre clínic dels interns afectats per la sida empitjora ràpidament quan estan sotmesos a les condicions de vida d'estrès i angouxa que provoca el règim especial del FIES.

Uns mesos després, a l'agost de 1995, apareix mort en aquesta presó Celestino Rodríguez Rodríguez. Els forenses asseguren que la causa de la mort és una ingestió massiva de cocaïna, tot i que apareix amb un cop en la regió frontal del crani i un altre en la regió occipital. Segons els col·lectius que formen la Coordinadora de Solidaritat de Presos/es, un altre especialista, el doctor Alfonso Cabeza, qüestiona el diagnòstic "perquè les quantitats trobades estan per sota del mínim per a produir la mort i perquè el sistema d'administració, via bucal, és impensable en addictes a aquesta substància". Aquest especialista, ex-professor de la Clínica

Mèdico-forense de Madrid, va certificar també que l'autòpsia dels forenses evidència una contradicció: en un cas s'afirma que s'hi troba una cullereta dins la boca del finat i en un altre es diu que hi apareix un paperet de droga.

La presó de Picassent (Horta sud) és l'escenari de la quarta mort del 1995. El dia 26 d'octubre, l'intern Manuel Pérez Fornàs, malalt terminal de sida, torna d'una revisió mèdica a l'hospital de València amb mig cos paralitzat. Quan arriba és acusat d'haver consumit drogues. Segons afirmaren després dues voluntàries de presons i la Federació d'Administracions Públiques de Comissions Obreres, Manuel és apallissat i ingressat en la infermeria amb nombrosos hematomes i ferides en els ulls, coll i altres parts del cos. Funcionaris de la presó asseguren que, semiparalitzat com estava, Pérez Fornàs no es deixà analitzar pel metge, va agredir tres funcionaris i, després, es colpejà el cap amb la paret. La mare de Manuel va denunciar els fets i el jutge d'instrucció de Picassent va prendre declaració al pres, que es ratifica en aquesta declaració i identifica els agressors. El 15 de novembre, quinze dies després, Manuel entra en estat de coma i és traslladat a l'hospital on mor.

Juan Luis Sánchez, de 22 anys, va aparèixer penjat en la seua cel·la de la presó de Jaen-II el 29 de novembre de 1995. Uns dies abans, els seus companys havien denunciat al jutjat que funcionaris del centre el van apa-

llissar els dies 20, 21 i 22 del mateix mes. Cap autoritat judicial va investigar aquesta denúncia. Un dels presos que presentaren la denúncia explicava en una carta dirigida a la seua mare els patiments de Juan Luis Sánchez. Ho feia amb aquestes paraules: "Des del seu ingrés, o siga des del mateix dia 16, segons contava a través de la finestra, l'apallissaren, l'humiliaren, l'insultaren i, en definitiva, el sotmeteren a una repressió tal que, a les sis de la vesprada d'ahir, es va penjar. [...] Era feble, molt feble, així li ho vaig fer saber al sots-director quan em trobava al pati amb un altre company. Li vaig dir: 'Deixeu de collar al xaval, ja s'ha assabentat, i ens ha dit per la finestra que al final se suïcidarà'. No em van fer cas, potser no em cregueren, ells sabien que el noi estava trencat psicològicament. El cas és que jo ho interpreto com una clara inducció al suïcidi. S'hauria pogut evitar. Ja no sé quants companys han acabat penjats en aquests departaments FIES. [...] Mama, cor... que es mobilitze tot déu, nosaltres cotinuarem tancats en les nostres cel·les."

Només en l'any 1993 en les presons de l'estat ja van morir un total de 239 reclusos. Més de la meitat, 146 concretament, eren malalts de sida, tot i que la llei diu que els presos amb malalties terminals tindran dret a la llibertat condicional. De la resta de morts en situació carcerària, 27 es degueren a suïcidis, 15 a sobredosi i 4 a agressions entre interns. **À. M. / J. S.**

cions per a la democràcia en les presons i diversos grups d'advocats. Mitjançant manifestos, xarrades i publicacions, aquests grups intenten mobilitzar l'opinió pública contra el que consideren una gran perversió del sistema. Producte d'aquesta campanya va ser la concentració realitzada a Madrid el passat cap de setmana (quan aquesta edició d'EL TEMPS ja havia tancat) da-

vant la seu de la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, que demanava la supressió total d'aquests règims especials i del FIES, i la recollida de signatures per aquest mateix motiu. Les denúncies, però, tenen un obstacle ideològic difícil de sobrepassar. Els presos, si damunt estan classificats de "perillosos", pateixen un evident estigma social. És precisament això el que permet

que, per al Ministeri de l'interior, el FIES no siga més que un "procediment administratiu que serveix simplement per facilitar el seguiment d'aquests interns". Tot fa pensar, doncs, que malgrat les protestes i la mort de cinc persones, l'esperit del FIES encara continuarà per molt de temps en les presons espanyoles.

Àlex Milian / Jordi Sebastià